

บทที่ 3 วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง การหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชน ตำบล เมืองบัว อำเภอ ชุมพลบุรี จังหวัด สุรินทร์ เป็นงานวิจัยที่คณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ร่วมกับนักวิจัยในพื้นที่ดำเนินการวิจัยที่ประกอบด้วยกิจกรรมที่เกิดตลอดโครงการวิจัย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึก สันทนาการกลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การเดินสำรวจ และจัดเวทีร่วมกับชุมชน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามหัวข้อต่อไปนี้

3.1 วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ขั้นตอนการเตรียมการด้านทีมวิจัย (นักวิจัยสถาบัน นักวิจัยในพื้นที่ ผู้ประสานงาน และนักศึกษาที่ร่วมวิจัย) เตรียมพื้นที่เป้าหมาย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 การเตรียมทีมวิจัย
- 1.2 การเตรียมชุมชน
- 1.3 เตรียมเครื่องมือและเก็บข้อมูล

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

- 2.1 ศึกษาดูงาน
- 2.2 การอบรมการใช้เครื่องมือ
- 2.3 ทดลองใช้เครื่องมือ

3. ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสังเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาและแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการจัดการขยะ

- 3.1 ประชุมสรุปสังเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา
- 3.2 หาแนวทางปฏิบัติที่ดีร่วมกันในระดับชุมชน
4. ติดตามผล ประเมินผล สรุปผล และถอดบทเรียน
- 4.1 ติดตามผล ประเมินผล สรุปผล และถอดบทเรียน

3.2 กลุ่มเป้าหมาย

3.2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากร 16 หมู่บ้าน โดยมีประชากรทั้งสิ้น 9,459 คน และจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 2,196 ครัวเรือน (ที่มา : สำนักทะเบียนอำเภอชุมพลบุรี วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2558)

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนครัวเรือนและประชากร

หมู่ ที่	หมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)			จำนวน หลังคาเรือน (หลังคา)
		ชาย	หญิง	รวม	
1	บ้านเมืองบัว	242	257	499	120
2	บ้านโนนกลาง	507	493	1,000	228
3	ชาด	473	480	953	220
4	เมืองไผ่	355	318	673	137
5	โคกสะอาด	176	200	376	94
6	โนนสัง	192	187	379	75
7	สระแก้ว	338	340	678	168
8	กระทุ่ม	221	185	406	78
9	โพธิ์ห้วย	263	294	557	128
10	ยางบ่ออี	318	320	638	180
11	บุตาโสม	265	266	531	124
12	กระทะ	319	340	659	147
13	หัววัว	159	168	327	72
14	เหล่ายาว	230	219	449	114
15	ยางบ่อเทศ	259	293	552	128
16	โพธิ์เงิน	399	383	782	183
	รวม	4,716	4,743	9,459	2,196

ที่มา : สำนักทะเบียนอำเภอชุมพลบุรี, 3 กุมภาพันธ์ 2558

3.2.2 กลุ่มเป้าหมาย

ส่วน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ ชาวบ้านและเกษตรกรในพื้นที่ชุมชน ใช้หลักการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ 10-15% ใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบบังเอิญ ได้แก่ ตัวแทนของผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ เยาวชน และประชาชนทั่วไป ซึ่งคิดเป็นจำนวนตัวอย่างประมาณ 946 – 1269 คน หรือคิดเป็นประมาณ 220 - 330 ครัวเรือน โดยใช้วิธีการตอบแบบสอบถามเพื่อให้ข้อมูล

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา เพื่อให้การดำเนินวิจัยสามารถวัดได้ทั้งในด้านพฤติกรรมและรูปธรรมจึงใช้เครื่องมือการวิจัยหลายวิธี ได้แก่

3.3.1 การสังเกต (Observation) ใช้เก็บข้อมูลบริบทพื้นที่ชุมชน ด้านกายภาพ ของสิ่งแวดล้อม ชยะมูลฝอยและพฤติกรรมของชุมชน และสรุปประเด็นแบบเชิงพรรณนา

3.3.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึกรายประเด็น แบบไม่มีโครงสร้าง ใช้เก็บข้อมูลด้านบริบทชุมชนซึ่งเป็นข้อมูลทั่วไป และแบบมีโครงสร้างใช้ถามภาพรวมของกิจกรรมการวิจัย ซึ่งใช้เก็บหลังจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติและการถอดบทเรียน หลังจากที่มีการทดลองการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชุมชนแล้ว วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปประเด็นแบบเชิงพรรณนา

3.3.3 เวทีชาวบ้าน (People forum) และสนทนากลุ่ม (Focus group) เป็นการรวมกลุ่มพูดคุย สนทนาแบบพื้นบ้าน ในประเด็น ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ การแก้ปัญหา แนวทางการแก้ปัญหาและการวิจารณ์ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน ใช้เก็บข้อมูล ทั้งระยะเตรียมการ ระยะปฏิบัติการ ระยะประเมินผลและระยะรับผลประโยชน์ ที่เกิดขึ้นต่อชุมชนโดยรวมในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปประเด็นเชิงพรรณนา

3.3.4 แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแบบสอบถามสร้างขึ้น ใช้เก็บข้อมูลด้านการจัดการขยะในครัวเรือนก่อนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและ ใช้ประเมิน ความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรม

3.3.5 ถอดบทเรียน เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการศึกษาแต่ละประเด็นหรือกิจกรรมเสร็จสิ้น โดยร่วมกันถอดบทเรียน เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ข้อวิจารณ์ แนวปฏิบัติ แนวทางพัฒนาและความประทับใจ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัยทั้งหมด สรุปรายประเด็นแบบเชิงพรรณนา

3.4 สถิติในการวิจัย

3.4.1 สถิติที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

(1) ข้อมูลจาก การสังเกต การสัมภาษณ์ การจัดเวที การถอดบทเรียน และการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ใช้สถิติแบบบรรยายตามข้อเท็จจริง

(2) ข้อมูลจากแบบสอบถามประเมินความคิดเห็น ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

(2.1) ค่าร้อยละ

(2.2) ค่าเฉลี่ย ()

(2.3) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ข้อมูลจากกิจกรรมและการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ใช้สถิติแบบบรรยายตามข้อเท็จจริง

3.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

(1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก การสังเกต การสัมภาษณ์ การระดมความคิดและการจัดเวทีชาวบ้าน และสนทนากลุ่ม นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ รายประเด็นเชื่อมโยงแนวคิดสรุปผลและนำไปอธิบายเสริมข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อให้เนื้อหาที่มีความละเอียดชัดเจนและลุ่มลึกยิ่งขึ้น

(2) ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS และวิธีการบรรยาย ดังนี้

(2.1) ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามใช้สถิติคำร้อยละ

(2.2) ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นด้านการจัดการขยะวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย () และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

เกณฑ์การกำหนดค่าน้ำหนักความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด (5), มาก (4), ปานกลาง (3), น้อย (2), น้อยที่สุด (1) นำคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างมาหาค่าเฉลี่ย และมีเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	ปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	น้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด

3.5 แผนการดำเนินงานวิจัย

คณะผู้วิจัยได้วางแผนการดำเนินงานวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ตารางที่ 3.2 แผนการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนหรือกิจกรรม หลักของโครงการ/ ช่วงเวลาที่ดำเนินการ	ทำอย่างไร/ใครเป็นคนทำ/ทำร่วมกับใครบ้าง ฯลฯ
1. ขั้นตอนการเตรียมการ ด้านบุคลากร พื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	
เดือนมกราคม 2560 1.1 การเตรียมทีมวิจัย	1.1 ประชุมทีมงานวิจัยร่วมกับนักวิจัยในพื้นที่ - วางแผนการดำเนินการ ออกแบบเครื่องมือ แบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ และทิศทางในการทำงานร่วมกัน - ทีมวิจัย มรภ.บร. 3 คน - เจ้าหน้าที่ประสานงาน อบต. 2 คน - ผู้นำชุมชนและอสม. 5 คน รวม 10 คน

ตารางที่ 3.2(ต่อ) แผนการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนหรือกิจกรรม หลักของโครงการ/ ช่วงเวลาที่ดำเนินการ	ทำอะไร/ใครเป็นคนทำ /ทำร่วมกับใครบ้าง ฯลฯ
<p>เดือนมกราคม 2560</p> <p>1.2 การเตรียมชุมชน</p>	<p>1.2 จัดเวทีประชุมคนในชุมชน เพื่อทำความเข้าใจถึงความเป็นมา วัตถุประสงค์และรายละเอียดของ โครงการวิจัย</p> <ul style="list-style-type: none"> - วางแผนการดำเนินงานวิจัยร่วมกับคนในชุมชน และนำเสนอต่อชุมชน เพื่อให้เหมาะกับชุมชน - วางแผนการเก็บข้อมูลร่วมกัน - ทีมวิจัย+นักศึกษา มรภ.บร. 4 คน - เจ้าหน้าที่ประสานงาน อบต. 1 คน - ทีมวิจัยพื้นที่และผู้นำชุมชน 25 คน <p>รวม 30 คน</p>
<p>เดือนกุมภาพันธ์ 2560</p> <p>1.3 ลงพื้นที่สำรวจ ข้อมูลบริบท</p>	<p>1.3 ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลขยะ</p> <ul style="list-style-type: none"> -จัดเวทีประชุมชาวบ้าน -ออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล - กำหนดประเด็นและกลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูล <p>-สรุปผล</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.1 ทีมวิจัย+นักศึกษา มรภ.บร. 4 คน 1.2 เจ้าหน้าที่ประสานงาน อบต. 1 คน 1.3 ทีมวิจัยพื้นที่และผู้นำชุมชน 25คน <p>รวม 30 คน</p>

ตารางที่ 3.2(ต่อ) แผนการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนหรือกิจกรรม หลักของโครงการ/ ช่วงเวลาที่ดำเนินการ	ทำอย่างไร/ใครเป็นคนทำ /ทำร่วมกับใครบ้าง ฯลฯ
2. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาดูงานและสรุปทเรียน	
<p>เดือนกุมภาพันธ์ -มีนาคม 2560</p> <p>2.1 ศึกษาดูงาน</p> <p>2.2 ถอดบทเรียน</p> <p>2.3 สรุปทเรียน</p>	<p>2.1 ศึกษาดูงานที่ อบต.บัวตูม อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ หรือ อบต.ป่าสังข์ อ.จตุรพักตรพิมาน จ.ร้อยเอ็ด</p> <p>-รวบรวมข้อมูล</p> <p>2.2 ถอดบทเรียน</p> <p>2.3 สรุปทเรียน</p> <p>-ทีมวิจัย+นักศึกษา มรภ.บร. รวม 4 คน</p> <p>- เจ้าหน้าที่ประสานงาน อบต. 1 คน</p> <p>- ทีมนักวิจัยในพื้นที่และผู้นำชุมชน 10 คน</p> <p>รวม 15 คน</p>
3. ประชุมเชิงปฏิบัติเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลหาแนวทางการแก้ปัญหาและรูปแบบแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการจัดการขยะ	
<p>เดือนมีนาคม 2560</p> <p>3.1 ประชุมสังเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา</p> <p>เดือนมีนาคม-พฤษภาคม 2560</p> <p>3.2 ปฏิบัติการจัดการขยะในครัวเรือน</p> <p>มิถุนายน 2560</p> <p>3.3 สังเคราะห์แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับชุมชน</p>	<p>3.1 ดำเนินการประชุมสังเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาร่วมกับชุมชน</p> <p>3.2 ปฏิบัติการจัดการขยะในครัวเรือนในระดับชุมชน</p> <p>-สรุปผล</p> <p>3.3 ดำเนินการประชุมสังเคราะห์แนวทางปฏิบัติร่วมกับชุมชน</p> <p>-ทีมวิจัย+นักศึกษา มรภ.บร.4 คน</p> <p>-เจ้าหน้าที่ประสานงาน อบต. 1 คน</p> <p>-ทีมนักวิจัยในพื้นที่และผู้นำชุมชน 25 คน รวม 30 คน</p>

ตารางที่ 3.2(ต่อ) แผนการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนหรือกิจกรรม หลักของโครงการ/ ช่วงเวลาที่ดำเนินการ	ทำอย่างไร/ใครเป็นคนทำ /ทำร่วมกับใครบ้าง ฯลฯ
4. ติดตามผล ประเมินผล ถอดบทเรียนและสรุปผล	
<p>เดือนกรกฎาคม- กันยายน 2560</p> <p>4.1 ติดตามผล</p> <p>4.2 ประเมินผล</p> <p>4.3 ถอดบทเรียน</p>	<p>4.1 ประชุมทีมงานวิจัยร่วมกับผู้นำชุมชนเพื่อติดตามผล</p> <p>4.2 ประเมินผล</p> <p>4.3 สรุปบทเรียนและถอดบทเรียน</p> <p>สรุป แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะในครัวเรือนระดับชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทีมวิจัย+นักศึกษา มรภ.บร. 4 คน - เจ้าหน้าที่ประสานงาน อบต. 1 คน - ทีมนักวิจัยชุมชน 25 คน <p>รวม 30 คน</p>
<p>เดือน ตุลาคม- พฤศจิกายน 2560</p> <p>4.4 สรุปผลการวิจัย</p> <p>เดือน ธันวาคม 2560</p> <p>รายงานผลการวิจัย</p>	<p>4.4 ประชุมทีมงานวิจัยเพื่อสรุปผลการวิจัย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทีมวิจัย+นักศึกษา มรภ.บร. 4 คน - เจ้าหน้าที่ประสานงาน อบต. 1 คน <p>รวม 5 คน</p>